

Téma 15 - Církev a stát

1. Poslání církve ve světě

Spása uskutečněná Kristem a následné poslání církve se obrací na člověka v jeho úplnosti: když tedy církev předkládá svou sociální nauku, nejenže se nevzdaluje od svého poslání, ale naopak ho věrně plní. Evangelizace by dokonce nebyla opravdová, kdyby nebrala v potaz vztah mezi evangeliem a osobním jednáním jak na úrovni individuální, tak sociální. Církev žije ve světě a je vhodné, a dokonce nutné, aby se s ním spojila harmonickým způsobem a respektovala přitom vlastní strukturu a finalitu povahy různých lidských organizací.

Církev má tedy poslání – které je i právem – starat se o sociální problémy; a když tak činí, „nemůže být obviňována, že překračuje zvláštní oblast své kompetence, tím méně poslání, které obdržela od Pána“.¹

Poslání církve v této oblasti se neomezuje na předkládání etických pravidel. Jedná se především o zjevování evangelijního rozměru společenského života podle celé pravdy o člověku, o učení jednat v souladu s touto pravdou a vybízení k jejímu naplňování.

Mezi křesťanským životem a lidským rozvojem existuje hluboká a zásadní jednota: antropologické pouto, teologická vazba a povinnost lásky.² Tato harmonie nicméně neznamená jejich směšování: cílem křesťanského jednání je sjednocení s Kristem; jeho osvobození je podstatně osvobozením od hříchu, což vyžaduje úsilí o dílčí osvobození.³ Tento rozdíl je základem autonomie pozemských skutečností.

Učení magisteria na tomto poli se tudíž nevztahuje na technické aspekty, ani nepředkládá systémy společenské organizace, které nepatří k jeho poslání. Toto učení pouze usiluje o utváření svědomí lidí; a tak není překážkou autonomii pozemských skutečností.⁴

Hierarchii tedy nepřisluší přímá funkce v organizování společnosti; její úlohou je učit a vykládat autentickým způsobem mravní principy v této oblasti. Církev proto akceptuje jakýkoliv společenský systém, v němž je respektována lidská důstojnost; a věřící mají přijmout sociální učení církve se souhlasem rozumu, vůle a činů (srov. Lk 10, 16; Katechismus, 2032 a 2037).

2. Vztah mezi církví a státem

Náboženství a politika jsou dvě odlišné, byť neoddělené oblasti, neboť náboženský člověk a občan splývají v jednu osobu, která je povolána plnit jak své náboženské povinnosti, tak své povinnosti společenské, ekonomické a politické. Je však třeba, aby se věřící naučili „pečlivě rozlišovat práva a povinnosti, které jim patří pro jejich příslušnost k církvi, a ty, které jim přísluší jako členům lidské společnosti. Mají se snažit oboje uvést v soulad a být si přitom vědomi, že je má ve všech časných

1Jan Pavel II., enc. *Sollicitudo rei socialis*, 30–XII–1987, 8. Srov. Pavel VI., ap. exh. *Evangelii nuntiandi*, 8–XII–1975, 29 a 30; Jan Pavel II., *Promluva v Pueble*, III; enc. *Redemptor hominis*, 4–III–1979, 15; Kompendium, 64 a 71.

2Srov. Pavel VI., ap. exh. *Evangelii nuntiandi*, 31. Spojení lidského s božským je velmi blízké Opus Dei: jeho zakladatel říkal, že celý život jeho členů je „služba s výlučně nadpřirozenými cíli, protože Opus Dei není, ani nikdy nebude – ani být nemůže – časným nástrojem; je však zároveň lidskou službou, protože jeho členové nedělají nic jiného, než že se snaží dosáhnout křesťanské dokonalosti ve světě, čistě, plně svobodným a odpovědným působením ve všech oblastech občanské činnosti. Obětavá služba, která neoslabuje, ale vychovává, zvětšuje srdce – činí ho římstějším v tom nejhlubším smyslu toho slova – a vede k hledání cti a dobra lidí všech národů: aby bylo každým dnem méně chudých, méně nevědomých, méně duší bez víry, méně zoufalých, méně válek, méně nejistoty, více lásky a míru“ (sv. Josemaría, *Dopis 31–V–1943*, č. 1. In: Illanes, J. L., Ocariz, F., Rodríguez, P., *El Opus Dei en la Iglesia*. Rialp, Madrid 1993, s. 178).

3Srov. Pavel VI., ap. exh. *Evangelii nuntiandi*, 9, 33–35; Kongregace pro nauku víry, inst. *Liberatis conscientia*, 23–III–1986, 23.

4Hovoříme-li o hodnotách, které rozvíjí lidskou důstojnost, Kompendium říká: „Úcta k legitimní autonomii časných skutečností vede církev k tomu, aby na sebe nebrala zvláštní kompetence technického a časného řádu, nebrání jí to však do nich zasahovat, aby ukazovala, jak jsou v různých lidských volbách tyto hodnoty potvrzovány, nebo naopak popírány“ (Kompendium, 197). Srov. 2. vatikánský koncil, konst. *Gaudium et spes*, 36 a 42; Pavel VI., enc. *Populorum progressio*, 26–III–1967, 13; Jan Pavel II., enc. *Sollicitudo rei socialis*, 41; Kompendium, 68 a 81.

záležitostech vést křesťanské svědomí, protože žádná lidská činnost – ani světská – nemůže být vyňata z Boží vlády. Zejména v dnešní době je třeba, aby se tento rozdíl i soulad jasně projevoval ve způsobu jednání věřících“.⁵ Lze říci, že v uvedených slovech je shrnut způsob, jakým mají katolíci uvádět v život Pánovo učení: „Dávejte tedy, co je císařovo, císaři, a co je Boží, Bohu“ (Mt 22, 21).

Vztah církve a státu tedy představuje rozlišení bez oddělení, jednotu bez směšování (srov. Mt 22, 15–21). Tento vztah bude správný a plodný, pokud se bude řídit třemi základními principy: přijmout existenci etické oblasti, která předchází a dává formu politické sféře; rozlišovat od sebe poslání náboženství a politiky; podporovat spolupráci mezi těmito oblastmi.

a) mravní hodnoty mají dávat formu politickému životu

Návrh „etického státu“, jehož snahou je řídit mravní chování občanů, je hojně odmítanou teorií, neboť často vede k totalitarismu nebo z ní vyplývající autoritářské tendenci. Státu nepřísluší rozhodovat o tom, co je dobré a co je špatné, má však povinnost hledat a rozvíjet obecné blaho, a proto bude někdy muset řídit chování občanů.

Odmítnutí „etického státu“ však nemá vést k opačnému omylu: mravní „neutralitě“ státu, která vlastně neexistuje a ani existovat nemůže. Mravní hodnoty totiž určují kritéria, která napomáhají k celkovému rozvoji lidí; tento rozvoj ve svém společenském rozměru tvoří část společného pozemského dobra; a největší odpovědnost za obecné blaho nese stát. Stát má mezi jiným podporovat mravní chování lidí, alespoň ve společenském životě.

b) církev a stát se liší svou povahou a cíli

Církev obdržela od Krista apoštolský příkaz: „Jděte tedy, získejte za učedníky všechny národy, křtěte je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého“ (Mt 28, 19–20). Svou naukou a svou apoštolskou činností církev přispívá k řádnému uspořádání časných věcí, aby pomáhaly dosáhnout člověku jeho posledního cíle a neodváděly ho do něj.

Prostředky, které církev používá k naplnění svého poslání, jsou především duchovní: hlásání evangelia, udělování svátostí, modlitba. Také musí používat hmotné prostředky, úměrně k přirozenosti jejích členů, kteří jsou lidskými osobami (srov. Sk 4, 32–37; 1 Tim 5, 18); tyto prostředky mají být vždy v souladu s evangeliem. Církev navíc potřebuje nezávislost, aby mohla ve světě uskutečňovat své poslání, ne však nadvládu politického či ekonomického charakteru (srov. Katechismus, 2246; Kompendium, 426).⁶

Stát je instituce, která vyplývá z přirozené lidské společenskosti, jejímž cílem je obecné časné blaho občanské společnosti; toto blaho není pouze hmotné, nýbrž i duchovní, protože členové společnosti jsou osoby s tělem a duší. Společenský pokrok vyžaduje kromě hmotných prostředků mnohá další dobra duchovní povahy: mír, řád, spravedlnost, svobodu, jistotu atd. Těchto dober lze dosáhnout pouze prostřednictvím uplatňování společenských ctností, jež má stát podporovat a vést (např. veřejná mravnost).

Rozdílnost náboženské a politické oblasti předpokládá, že stát není „posvátný“, ani nemá vládnout nad svědomím lidí, neboť mravní základ politiky se nachází mimo ní; církev navíc nemá donucovací politickou moc; přináležitost k ní je z občanského hlediska dobrovolná, její moc má duchovní charakter a nepředepisuje žádná politická řešení. Takovým způsobem se stát a církev přizpůsobují vlastním funkcím, což podporuje náboženskou a společenskou svobodu.

Vyplývají z toho dvě důležitá práva: právo na náboženskou svobodu, jež spočívá v imunitě vůči nátlaku ze strany státu v náboženských otázkách; a právo na svobodné jednání katolíků vůči hierarchii časných věcí, i když s povinností řídit se učitelským úřadem církve (srov. Kodex kanonického práva, 227). Církev navíc „tím, že hlásá pravdu evangelia a osvětluje svým učením a

52. vatikánský koncil, konst. *Lumen gentium*, 36. Srov. Katechismus, 912.

6Srov. 2. vatikánský koncil, konst. *Gaudium et spes*, 76; dekl. *Dignitatis humanae*, 13.

svědectvím věrných křesťanů všechny oblasti lidské činnosti, zároveň ctí a podporuje i politickou svobodu a odpovědnost občanů“.⁷

c) spolupráce církve a státu

Rozdíl mezi církví a státem neznámá – jak již bylo řečeno – jejich naprostou oddělenost, ani že by církev měla omezit vlastní činnost na soukromou a duchovní oblast. Církev se samozřejmě „nemůže a nesmí stavět na místo státu. Avšak nemůže a nesmí zůstat stranou v zápase o spravedlnost“.⁸ V tomto smyslu má církev právo a povinnost „učit svou společenskou nauku, bez překážek plnit svůj úkol mezi lidmi a posuzovat z hlediska mravního i ty věci, které patří do oblasti politiky, vyžadují-li to základní lidská práva nebo spása duší“.⁹

Církev tak např. může a musí upozornit na to, že nějaký zákon je nespravedlivý, protože je v rozporu s přirozeným zákonem (zákony o potratu nebo rozvodu) nebo že určité zvyky či situace jsou nemorální, třebaže jsou dovolené občanskou mocí, nebo že katolíci nesmí podporovat osoby či strany, které usilují o cíle, jež jsou v rozporu s Božím zákonem a tudíž i s důstojností lidské osoby a obecným blahem.¹⁰

Jak církev, tak politická činnost – kterou vykonávají ti, kteří vládou, prostřednictvím různých institucí nebo stran – mají sloužit člověku, i když z různého titulu, a „tuto službu pro dobro všech mohou vykonávat tím účinněji, čím lépe pěstují mezi sebou zralou spolupráci“.¹¹ Pokud politické společenství (to jest společnost ve svém celku: ti, kdo vládou a ti, kterým je vládnuto v určitém státu) ignoruje církev, staví se do rozporu se sebou samým, neboť brání právům a povinnostem části občanů, konkrétně věřících katolíků.

Praktické podoby regulace těchto vztahů se mohou lišit podle okolností: např. tomu nebude stejně v zemích s katolickou tradicí a v zemích, kde je zastoupení katolíků menšinové.

Základní aspekt, na který je třeba vždy dbát, je ochrana práva na náboženskou svobodu.¹² Dbát o úctu k tomuto právu znamená dbát o úctu k celému společenskému řádu. Právo na společenskou a občanskou svobodu v náboženských otázkách je zdrojem a syntézou všech lidských práv.¹³

V mnoha zemích zajišťuje náboženskou svobodu všech občanů a náboženských skupin ústava (nebo systém základních zákonů, které regulují vládní systém státu); touto cestou může také církev nalézt dostatečnou svobodu pro plnění svého poslání a prostor pro rozvoj svých apoštolských iniciativ.¹⁴

72. vatikánský koncil, konst. *Gaudium et spes*, 76.

8Benedikt XVI., enc. *Deus caritas est*, 25–XII–2005, 28. Srov. Benedikt XVI., *Promluva ve Veroně*, 19–X–2006.

92. vatikánský koncil, konst. *Gaudium et spes*, 76.

10Srov. tamtéž, 40 a 41.

11Tamtéž, 76. Srov. *Kompendium*, 425.

12Toto právo nespočívá v tom, že by člověk měl před Bohem svobodu zvolit jakékoliv náboženství, je totiž jen jedno pravé náboženství a člověk má povinnost hledat pravdu, a když ji najde, přijmout ji (srov. 2. vatikánský koncil, dekl. *Dignitatis humanae*, 1). Právo na náboženskou svobodu „záleží v tom, že všichni lidé musí být prosti nátlaku jak ze strany jednotlivců, tak ze strany společenských skupin a jakékoli lidské moci, takže nikdo ani nesmí být donucován jednat v oblasti náboženství proti svému svědomí, ani mu nesmí být zabraňováno jednat podle svého svědomí soukromě i veřejně, buď sám, nebo spolu s jinými, v náležitých mezích“ (2. vatikánský koncil, dekl. *Dignitatis humanae*, 2).

„Úcta k právu na náboženskou svobodu ze strany státu je znamením úcty k ostatním základním lidským právům, neboť je implicitním uznáním existence řádu, který přesahuje politický rozměr života, řádu, který se rodí z oblasti svobodného přihlášení se k společenství spásy, které je dřívější než stát“ (Jan Pavel II., *Promluva*, 9–I–1989, 6). Říká se, že společenství spásy je dřívější než stát, protože člověk se do něj začleňuje s výhledem na cíl, který se nachází na vyšší úrovni než cíle politického společenství.

13Srov. Jan Pavel II., enc. *Centesimus annus*, 1–V–1991, 47.

Právo na náboženskou svobodu „je spojeno se všemi ostatními druhy svobod“; všechny tyto svobody ho dokonce „vyžadují jako základ“ (Jan Pavel II., *Promluva*, 23–III–91, 2).

14Srov. 2. vatikánský koncil, dekl. *Dignitatis humanae*, 13.

Církev se navíc, je-li to možné, snaží uzavřít se státem dohody, obecně nazývané konkordáty, v nichž se sjednávají konkrétní řešení církevních otázek spojených s cíli státu: svoboda církve a jejích institucí vykonávat své poslání, úmluvy v ekonomických záležitostech, svátky atd.

3. Úprava smíšených otázek

Existují otázky, do nichž musí církev i stát zasahovat z pozice svých kompetencí a cílů (tzv. smíšené otázky), jako je výchova, manželství, společenská komunikace, pomoc lidem v nouzi.¹⁵ V těchto otázkách je spolupráce zvláště potřebná, aby každá strana mohla plnit své poslání, aniž by mu to ta druhá znemožňovala.¹⁶

a) Církevní náležitosti usměrňovat manželství katolíků, i kdyby jím byla jen jedna z osob uzavírajících manželství; je tomu tak i proto, že manželství je svátost a církvi přísluší stanovovat normy pro její udělování. Státu zase připadá řídit účinky občanského řádu: majetkové řízení mezi manželi atd. (srov. Kodex kanonického práva, 1059). Stát má povinnost přiznat katolíkům právo na uzavření církevního manželství.

b) Výchova dětí – i v náboženských otázkách – přísluší z přirozeného práva rodičům; jsou to oni, kdo mají vybrat druh výuky pro své děti a prostředky, které tomuto cíli poslouží (škola, katecheze atd.).¹⁷ Tam, kde není iniciativa rodičů a společenských skupin dostatečná, má stát *subsidiárně* vytvořit své vlastní školy s tím, že bude vždy respektovat právo rodičů na orientaci výchovy svých dětí.

V tomto právu je zahrnuto, že rodiče mohou podporovat a vést školy, v nichž se jejich dětem dostane vhodné výchovy; stát má mít na zřeteli společenskou funkci těchto škol, má je uzнат a finančně podporovat.¹⁸ A rovněž aby jejich děti získaly ve školách – ať už státních, nebo nestátních – vzdělání, které bude ve shodě s jejich náboženským přesvědčením.¹⁹

Státu přísluší vydávat zákony vztahující se na výchovu, potřebné pro obecné blaho (úroveň, stupně, přístup všech ke vzdělání, minimální obsah výuky potřebné pro absolvování příslušného stupně, uznání titulů atd.). Snaží-li se stát vyhradit pouze pro sebe, i když nepřímo, monopol na výchovu, je to tyranie (srov. Kodex kanonického práva, 797).

Církevní vždy přísluší určovat a bdít nad vším, co se týká výuky a šíření katolického náboženství: výchovné programy, obsah, knihy, způsobilost učitelů. Je to aspekt moci magisteria, který přísluší církevní hierarchii, a právo církve na obranu a záruku vlastní identity a integrity její nauky. Nikdo se proto nemůže jmenovat učitelem katolické nauky (na jakémkoliv školním stupni), pokud k tomu nemá schválení od církevní autority (srov. Kodex kanonického práva, 804–805).

Církev má rovněž právo zřizovat svá vlastní výuková centra (oficiálně katolická), má právo na to, aby tato centra byla uznána a dostalo se jim státní podpory za stejných podmínek jako ostatním nestátním centrům, aniž by se kvůli tomu musely vzdát svých katolických zásad nebo své podřízenosti církevní autoritě (srov. Kodex kanonického práva, 800).

c) Církev má také právo rozvíjet sociální iniciativy v souladu s jejím náboženským posláním (nemocnice, sdělovací prostředky, sirotčince, azylové domy) a právo na to, aby stát uznal tato

¹⁵Vždy, když to okolnosti umožní, navazuje Svatý stolec diplomatické vztahy se státy, aby tak udržel cestu trvalého dialogu v otázkách, jež zajímají obě strany (srov. Kompendium, 427).

¹⁶Je proto třeba jasně říci, že „není pravda, že by bylo v rozporu být dobrým katolíkem a sloužit věrně občanské společnosti. Církev a stát nemají proč se střetávat, uplatňuje-li zákonně každý svou vlastní autoritu, s ohledem na poslání, které jim Bůh svěřil. Lžou – tak je to: lžou! – ti, kdo tvrdí opak. Právě tyto lidé by v zájmu jakési falešné svobody „laskavě“ chtěli, abychom se my katolíci vrátili do katakomb.“ (sv. Josemaría, *Brázda*, 301).

¹⁷„Právo a povinnost vychovávat je pro rodiče prvořadé a nezczitelné“ (Katechismus, 2221). Srov. Jan Pavel II., ap. exh. *Familiaris consortio*, 22–XI–1981, 36.

¹⁸Srov. Jan Pavel II., ap. exh. *Familiaris consortio*, 40.

¹⁹„Rodiče, kteří jsou jako první odpovědní za výchovu dětí, mají právo zvolit pro ně školu, která odpovídá jejich přesvědčení. Toto je základní právo. Rodiče mají v rámci možností povinnost volit školy, které jim mohou nejlepším způsobem pomáhat v jejich úkolu křesťanských vychovatelů. Veřejné orgány mají povinnost zaručit rodičovské právo a zajistit konkrétní podmínky k jeho uplatňování“ (Katechismus, 2229).

„katolická“ díla za stejných podmínek jako ostatní iniciativy tohoto typu rozvíjené soukromými osobami (osvobození od daně, certifikace zaměstnanců, subvence, dobrovolnická spolupráce, možnost získávat dary atd.).

4. Laicita a laicismus

Velké téma současnosti je rozdíl mezi laicitou a laicismem. Laicitou se rozumí, že stát je nezávislý na církevních zákonech; laicismus naopak usiluje o nezávislost politiky na mravním řádu a na samotném Božím plánu a má tendenci uzavřít náboženství do čistě soukromé sféry. Tímto způsobem porušuje právo na náboženskou svobodu a poškozují společenský řád (srov. Kompendium, 572). Pravá laicita se vyhýbá dvěma extrémům: vnučování mravní teorie, jež by přeměnila občanskou společnost v etický stát,²⁰ a odmítání a priori mravních hodnot pocházejících z kulturní, náboženské a jiné oblasti, jež jsou svobodným vlastnictvím a nesmí být řízené mocí.²¹

Navíc je třeba zdůraznit, že je klamné a nespravedlivé žádat, aby věřící jednali v politice „jakoby Bůh neexistoval“. Je to klamné, protože všichni lidé jednají na základě svých kulturních přesvědčení (náboženských, filozofických, politických atd.), ať už vyplývají z nějaké náboženské víry, nebo ne; jsou to tudíž přesvědčení, která ovlivňují společenské chování občanů. Je to nespravedlivé, protože nekatolíci uplatňují svou vlastní nauku nezávisle na jejím původu.

Jednat v politice podle vlastní víry, je-li v souladu s důstojností lidí, neznamená, že by politika byla podřízená náboženství; znamená to, že politika slouží člověku, a proto má respektovat mravní požadavky, což je to samé, jako říci, že má respektovat a podporovat důstojnost celé lidské bytosti. Uplatňovat politickou snahu z transcendentního důvodu také dokonale odpovídá lidské přirozenosti, a proto tuto snahu stimuluje a má lepší výsledky.

5. Společenský pluralismus katolíků

Vše, co bylo řečeno, je v souladu s legitimním pluralismem katolíků ve společenské oblasti. Stejných užitečných cílů lze totiž dosáhnout různými cestami; pluralismus názorů a jednání použitých pro dosažení určitého společenského cíle je proto správný. Je přirozené, když se zastánci jednotlivých řešení snaží o jejich legitimní provedení; nicméně žádné řešení nemá záruku toho, že je jedinou vhodnou alternativou – mezi jiným proto, že politika pracuje z velké části s možnými budoucími věcmi: je to umění uskutečňovat možné – a již naprosto ne, že by bylo jedinou alternativou, která odpovídá církevní nauce:²² „Nikommu není dovoleno dovolávat se církevní autority výlučně ve prospěch svého názoru.“²³

V tomto smyslu mají všichni věřící, a zvláště laici, právo na to, aby byla v církvi uznána jejich legitimní autonomie v řešení časných záležitostí podle vlastního přesvědčení a preferencí, pokud jsou ovšem ve shodě s katolickou naukou. A mají povinnost nezatahovat církve do svých osobních rozhodnutí a společenského jednání a vyhýbat se předkládání těchto řešení jako řešení *katolických*.²⁴

Pluralismus není menší zlo, nýbrž pozitivní prvek – stejně jako svoboda – občanského a náboženského života. Je lepší přijmout různost časných záležitostí, než dosáhnout údajné účinnosti unifikačním jednotlivých možností na úkor osobní svobody. Pluralismus však nesmí být

20Srov. Pavel VI., ap. list *Octogesima adveniens*, 14–V–1971; Jan Pavel II., enc. *Centesimus annus*, 25.

21Srov. Kongregace pro nauku víry, *Doktrinní nota o některých otázkách týkajících se závazku a chování katolíků v politickém životě*, 24–XI–2002, 6; Kompendium, 571.

22Srov. 2. vatikánský koncil, konst. *Gaudium et spes*, 75; Pavel VI., ap. list *Octogesima adveniens*, 50; Kompendium, 417.

23Srov. tamtéž, 43.

24Srov. *Rozhovory s mons. Escrivou de Balaguer*, s. 117.

zaměňován za etický relativismus.²⁵ Pravý pluralismus navíc vyžaduje soubor hodnot jako nosník společenských vztahů.

Pluralismus je mravně přípustný, jedná-li se o rozhodnutí zaměřená na osobní a společenské dobro; není však přípustný, pokud je rozhodnutí v rozporu s přirozeným zákonem, veřejným řádem a se základními právy lidí (srov. Katechismus, 1901). Zamezí-li se těmto extrémním případům, je dobré podporovat pluralismus v časných záležitostech jako dobro pro osobní, společenský a církevní život.

Enrique Colom

Základní použitá literatura

- Katechismus katolické církve, 2104–2109; 2244–2246; 2419–2425.
- 2. vatikánský koncil, konst. *Gaudium et spes*, 74–76; dekl. *Dignitatis humanae*, 1–8; 13–14.
- Jan Pavel II., exh. ap. *Christifideles laici*, 30–XII–1988, 36–44.

Doporučená literatura

- Milovat vášnivě svět. In: *Rozhovory s mons. Escrivou de Balaguer*. Cesta, Brno 2002, s. 113–123.
- Kongregace pro nauku víry, *Doktrinální nota o některých otázkách týkajících se závazku a chování katolíků v politickém životě*, 24–XI–2002.
- Kompendium sociálního učení církve, 49–55; 60–71; 189–191; 238–243; 377–427.

25,„Relativistické pojetí pluralismu nemá nic společného s legitimní svobodou katolických občanů zvolit mezi politickými názory shodujícími se s vírou a přirozeným mravním zákonem takový názor, který na základě osobního kritéria bude lépe odpovídat požadavkům obecného blaha. Politická svoboda se nezakládá a ani se nemůže zakládat na relativistické myšlence, podle níž jsou všechny koncepce o dobru člověka stejně pravdivé a mají stejnou hodnotu, ale má se zakládat na skutečnosti, že politické aktivity směřují případ od případu k naprosto konkrétní realizaci skutečného lidského a společenského dobra v dějinném, geografickém, ekonomickém, technologickém a kulturním jasně definovaném kontextu. Pluralita orientací a řešení, jež mají být v každém případě mravně přípustné, vzniká právě z konkrétnosti jednotlivých skutků a z různosti okolností“ (Kongregace pro nauku víry, *Doktrinální nota o některých otázkách týkajících se závazku a chování katolíků v politickém životě*, 24–XI–2002, 3; Kompendium, 569 a 572).